

**Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning av
ett initiativ till rådets direktiv (*forskardirektivet*)**

I enlighet med 96 § 2 mom. grundlagen översänds till riksdagen Europeiska gemenskapernas kommissions initiativ av den 16 mars 2004 med förslag till Europeiska parlamentets och rådets direktiv om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte, rådets rekommendation om att underlätta tredjelandsmed-

borgares inresa och vistelse i syfte att bedriva forskning i Europeiska gemenskapen och rådets rekommendation om att underlätta medlemsstaternas utfärdande av enhetliga viseringar för kortare vistelse till forskare från tredje länder som flyttar i syfte att bedriva forskning inom Europeiska gemenskapen samt en promemoria om förslagen.

Helsingfors den 6 maj 2004

Inrikesminister *Kari Rajamäki*

Regeringsråd Eero Koskenniemi

INRIKESMINISTERIET**PROMEMORIA**

EU/2004/0800

EU/2004/0801

EU/2004/0802

FÖRSLAG TILL EUROPEISKA UNIONENS RÅDS DIREKTIV OM ETT SÄRSKILT FÖRFARANDE FÖR TREDJELANDSMEDBORGARES INRESA OCH VISTELSE I FORSKNINGSSYFTE, RÅDETS REKOMMENDATION OM ATT UNDERLÄTTA TREDJELANDSMEDBORGARES INRESA OCH VISTELSE I SYFTE ATT BEDRIVA FORSKNING I EUROPEISKA GEMENSKAPEN OCH RÅDETS REKOMMENDATION OM ATT UNDERLÄTTA MEDLEMSSTATERNAS UTFÄRDANDE AV ENHETLIGA VISERINGAR FÖR KORTARE VISTELSE TILL FORSKARE FRÅN TREDJE LÄNDER SOM FLYTTAR I SYFTE ATT BEDRIVA FORSKNING INOM EUROPEISKA GEMENSKAPEN

1. Allmänt

Kommissionen har den 16 mars 2004 tagit initiativ till rådets direktiv om förutsättningar för forskares inresa och vistelse samt till två rekommendationer. Initiativet har behandlats i rådets arbetsgrupp för immigration den 1 april 2004.

Kommissionens initiativ består av ett direktivförslag och två rekommendationsförslag. Syftet med direktivförslaget är att föreskriva om förutsättningarna för forskares inresa och vistelse. Den första rekommendationen tar upp hur inresan och vistelsen för forskare kan underlättas redan före godkännandet av direktivet och den andra rekommendationen handlar om de viseringsbestämmelser som gäller när en forskare kommer för att delta i ett möte som anknyter till hans eller hennes arbete.

Bakom initiativet ligger målet att göra Europeiska unionen till den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsekonomin i världen. Till detta hänför sig det mål som fastställdes av Europeiska rådet i Barcelona, nämligen att lägga 3 % av medlemsstaternas BNP på forskning och teknisk utveckling före nästa decennieskifte. Europeiska unionen behöver enligt kommissionen 700 000 nya forskare för att målet skall uppfyllas. Ett så stort antal nya forskare är inte att vänta

enbart från unionens länder, utan man måste därför locka forskare från tredjeländer till unionen.

Denna promemoria baserar sig på dokumentet KOM(2004) 178 slutlig 2004/0061 (CNS), 2004/0062 (CNS), 2004/0063 (CNS).

2. Direktivets huvudsakliga innehåll

Målet med direktivförslaget är att utveckla ett särskilt förfarande för forskares inresa och vistelse. Grunden för förfarandet är att utveckla ett förtroendefullt förhållande mellan forskningsorgan och myndigheter. De av myndigheterna på förhand godkända forskningsorganen deltar i processen för utlänningars inresa och vistelse. Forskningsorganet åtar sig att utreda att forskaren har tillräckliga ekonomiska förutsättningar för att vistas i landet och har en sjukförsäkring samt är tillräckligt meriterad för att bedriva forskningsarbete. Av central betydelse i förfarandet för inresa och vistelse är det juridiskt förpliktande mottagningsavtal som forskningsorganet ingår med den inresande forskaren. Enligt mottagningsavtalet ansvarar forskningsorganet för att det är möjligt att bedriva forskningsarbete. Forskningsorganet tar ekonomiskt ansvar för forskaren, som förbinder sig till att bedriva det forskningsarbete som

specificeras i mottagningsavtalet. På basis av mottagningsavtalet beviljar invandrarmyndigheterna i medlemsstaten forskare uppehållstillstånd. Det ankommer på invandrarmyndigheten att utreda om forskningsorganet och forskaren har förbundit sig till mottagningsavtalet på tillbörligt sätt. Myndigheten skall också kontrollera utlänningens identitet och resehandlingar samt att det inte föreligger något hot mot allmän ordning och säkerhet eller folkhälsa, och att inte heller forskningsprojektet utgör ett sådant hot.

Myndigheterna skall på förhand godkänna ett sådant forskningsorgan som skall ha delansvar vid utredandet av förutsättningarna för utlänningars inresa och vistelse. Eftersom direktivet grundar sig på målet att unionens medlemsstater skall använda 3 % av BNP till forskning, skall forskningsorganen ges en mycket vid definition så att både offentliga och privata instanser som bedriver forskning, t.ex. universitet, forskningscentraler, laboratorier, privata företag och medborgarorganisationer, kan godkännas som forskningsorgan. Ett godkänt forskningsorgan får rätt att granska forskarens förutsättningar för inresa och vistelse, men ansvarar i motsvarande mån för eventuella kostnader för uppehåll, hälsovård eller återresa som forskaren åsamlar medlemsstaten. Medlemsstaten kan återkalla godkännandet av forskningsorganet om organet missbrukar sin befogenhet eller inte klarar av uppgiften.

Enligt kommissionens bedömning behöver Europeiska unionen åtskilliga nya forskare. Därför omfattar direktivförslaget också personer som inte har bedrivit forskningsverksamhet före ankomsten till unionens territorium. Minimikravet är att personen har en högre högskoleexamen och att forskningsorganet bedömer honom eller henne vara kompetent för uppgiften. Direktivförslaget harmoniserar forskarnas status i fråga om uppehållstillstånd i hela unionen. För närvarande beviljas forskare uppehållstillstånd på olika grunder: som arbetstagare, yrkesutövare, studerande, stipendiater osv. Syftet med förslaget är att när en forskare kommer till en medlemsstat i enlighet med det förfarande som anges i direktivet, beviljas uppehållstillstånd alltid uttryckligen på basis av ställningen som forskare oavsett om forskaren t.ex. står i

arbetsförhållande eller har fått stipendium. Förfarandet försnabbas också genom att ansökan om uppehållstillstånd skall behandlas inom 30 dagar från det att ansökan gjorts.

Direktivförslaget syftar också till att göra det lättare att bedriva forskningsprojekt i olika länder. Forskaren kan under den tid uppehållstillståndet är i kraft bedriva sådan forskning i en annan medlemsstat som anknyter till projektet om han eller hon har en giltig resehandling och inte utgör ett hot mot den allmänna ordningen och säkerheten eller folkhälsan. Dessutom kan forskaren direkt söka till ett annat forskningsprojekt i samma medlemsstat eller i en annan medlemsstat, utan att behöva ansöka om uppehållstillstånd via hemlandet. Forskarnas vistelse i landet underlättas också genom att de kan lämna in ansökan medan de vistas i landet eller efter att ha anlänt till landet t.ex. med visum.

2.1. Rådets rekommendation om att underlätta tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i syfte att bedriva forskning i Europeiska gemenskapen

Syftet med rekommendationen är att så snart som möjligt få medlemsstaterna att börja vidta sådana praktiska åtgärder som befriar inresa och vistelse för forskare på det sätt som avses i direktivet, eftersom det oundvikligen dröjer några år innan bestämmelserna i direktivet har godkänts och satts i kraft nationellt. Vidare omfattar rekommendationen frågor som inte ingår i direktivförslaget, t.ex. rekommendationer för familjeåterförening.

2.2. Rådets rekommendation om att underlätta medlemsstaternas utfärdande av enhetliga viseringar för kortare vistelse till forskare från tredje länder som flyttar i syfte att bedriva forskning inom Europeiska gemenskapen

Målet är att underlätta kortvarig vistelse för forskare när dessa skall delta i konferenser eller seminarier som anknyter till deras arbete.

3. Verknningar på lagstiftningen i Finland

Den detaljerade behandlingen av förslaget har nyligen inletts och den innehåller punkter som på basis av förhandsståndpunkterna verkar vara omöjliga att godkänna för några medlemsstater. Kommissionen har under de första behandlingsomgångarna hänvisat till att innehållet utformas så att det stämmer överens med det s.k. studentdirektivet. Det är därför svårt att i början av behandlingen förutse de exakta verkningarna på lagstiftningen. Det är dock klart att godkännandet av förslaget i sinom tid föranleder behov av ändringar också i lagstiftningen. Den mest centrala ställningen intar då utlänningslagen.

Definitionen av uppehållstillstånd, längden på beviljade tillstånd och rättigheterna i anslutning till dem står inte i konflikt med bestämmelserna i utlänningslagen.

De rättigheter som forskningsorganen beviljas är anmärkningsvärt vittgående och förutsätter en ändring av utlänningslagen. I enlighet med utlänningslagen ansvarar myndigheterna för att utreda alla förutsättningar som hänför sig till inresa. Enligt förslaget skall forskningsorganet på motsvarande sätt bära ett stort ekonomiskt ansvar för forskaren. Förfarandet är främmande för systemet i Finland.

Förslaget innehåller ett krav om att myndigheterna skall behandla tillståndsansökan inom 30 dagar från det att anmälan har lämnats in. Detta förutsätter att en motsvarande

bestämmelse tas in i utlänningslagen.

De två rekommendationsförslagen i anslutning till direktivförslaget är inte bindande för medlemsstaterna och föranleder inga lagstiftningsåtgärder.

4. Ekonomiska verkningar

Det är möjligt att de större möjligheterna till att få uppehållstillstånd på basis av en ställning som forskare kan leda till en ökning av antalet ansökningar. De ekonomiska verkningarna har inte utretts.

5. Statsrådets ståndpunkt

Finland förhåller sig positivt till en tillnärmning av de bestämmelser och den praxis i fråga om inresa och vistelse som iakttas i Europeiska unionens medlemsstater. Finland understöder också utvecklandet av ställningen och rättigheterna för tredjelandsmedborgare som legitimt vistas på unionens territorium.

Finland förhåller sig mera reserverat till ansökningsförfarandet i förslaget, enligt vilket forskningsorganet skall ta ansvar för kontrollen av förutsättningarna för inresa och vistelse samt bära ekonomiskt ansvar för en tredjelandsmedborgare. I den fortsatta beredningen utreds eventuella problem i detta tillvägagångssätt samt undersöks hur praktiskt tillvägagångssättet är och vilka fördelar det har.